

Człowiek istotą społeczną

opracował:
Tomasz A. Winiarczyk

Człowiek istotą społeczną - zagadnienia

- 1) społeczna natura człowieka
- 2) antyczne źródła myśli społecznej
- 3) życie społeczne
- 4) interakcje społeczne
- 5) psychologia i socjologia
- 6) motywacja
- 7) potrzeby ludzkie
- 8) system aksjologiczny
- 9) status społeczny
- 10) role społeczne i stereotypy
- 11) postawy społeczne

społeczna natura człowieka

- życie człowieka polega m.in. na budowaniu więzi z innymi, poczynając od związków z najbliższymi, rodziną, przyjaciółmi, aż po uczestnictwo w największych wspólnotach i organizacjach
- społeczna natura człowieka sprawia, że często jest on gotów zrezygnować z realizacji swych potrzeb w imię dobra grupy, do której należy
- jest efektem koewolucji genetyczno-kulturowej
  - pozornie niezależnie od ewolucji biologicznej może postępować ewolucja kulturowa, jednakże ewolucja biologiczna trzyma kulturę na smyczy, przy czym smycz ta się „wydłuża”, kultura z czasem w mniejszym stopniu determinowana jest przez biologię

https://pl.wikipedia.org/wiki/Koewolucja_genetyczno-kulturowa

3

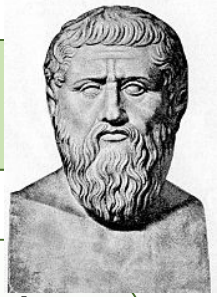
osobowość człowieka

- **osobowość** – zespół cech, które decydują o stosunku człowieka do świata i ludzi a także determinują podejmowane przez niego działania:
  - za kogo się człowiek uważa → **tożsamość**
  - jakie człowiek ma pragnienia, dążenia → **potrzeby**
  - jak wykorzystuje swoje predyspozycje umysłowe → **inteligencja**
  - jaki jest względem otaczającego go świata → **postawa**
  - jaką ma koncepcję życia w społeczeństwie → **mentalność**
  - jakie są ludzkie priorytety → **wartości**
  - co człowieka interesuje → **zainteresowania**
  - jak reaguje na różne bodźce → **temperament**

<https://www.wos.net.pl/wos-sciaga/czlowiek-jako-istota-spoeczna.html>

4

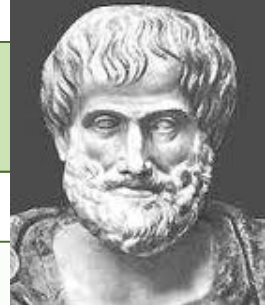
antyczne źródła myśli społecznej Platon (424/423-348/347 p.n.e.)

- konieczność współpracy wymusiła powstanie państwa
- człowiek jako jednostka był zbyt słaby i niewystarczający, by indywidualnie realizować wyższe cele, zatem ludzie łączą się w grupy, a później w społeczeństwa
- przez tworzenie się większych grup społecznych ich szanse na przeżycie wzrastają

5

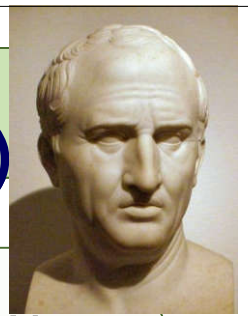
antyczne źródła myśli społecznej Arystoteles (384-324 p.n.e.)

- jednostka może się realizować tylko w kontakcie z innymi
  - „Człowiek jest z natury zwierzęciem społecznym” (*zoon politikon*)
  - pierwotniejsze od państwa są rodziny (wspólnoty domowe), z połączenia których powstaje gmina, a dopiero z połączenia gmin – państwo

6

antyczne źródła myśli społecznej Marek Tulliusz Cynceron (106-43 p.n.e.)

- państwo to forma zabezpieczenia i ochrony obywateli oraz własności prywatnej
- dzięki państwu ludzkość istnieje jako społeczność zachowująca normy rozumu i etyki, wyróżniająca ją od świata zwierząt
- rodzina → miasto (*civitas*) → naród (*gens*) → społeczeństwo ludzkie (*societas humana*)
- sprawiedliwość (*ius*) i wspólny interes (*utilitas*) to dwa fundamenty państwa

7

antyczne źródła myśli społecznej Marek Aureliusz (121-180 n.e.)

- Rzym jest jakby jednym z wielu domów jednego wielkiego państwa, którego każdy człowiek jako istota rozumna jest obywatelem mającym zdolność sądenia i poczucie prawa.
- Z rozumu wypływa wniosek o wspólnym prawie, a następnie o współobywatelstwie i członkostwie w jednym organizmie państwowym wszystkich ludzi.

8

antyczne źródła myśli społecznej

Augustyn z Hippony (354-430 n.e)

- Kościół powszechny jest narzędziem zjednoczenia ludzkości, mimo że jego członkom często daleko od osobistej świętości i sprawiedliwości
- jedność jest dana przez wiarę, zatem zjednoczenie ludzi jest możliwe dopiero, gdy wszystkie narody przyjmą chrzest i uwierzą w Chrystusa
- wiara zakłada dobrowolność przyjęcia wiary, co sprawia, że realizacja tak rozumianego uniwersalizmu jest problematyczna (*komentarz do Augustyna*)

9

personalizm

- za początki personalizmu można uznać poglądy Arystotelesa, św. Augustyna, św. Tomasza z Akwinu, w których za podstawę rzeczywistości uznawano osobę ludzką
- współczesny personalizm postuluje podporządkowanie całego życia społecznego dobru osób, uznając je za przejaw wyjątkowo doskonałego bytu
- podkreśla wolność i odpowiedzialność jednostki za własne życie, jednocześnie podkreślając fakt, że ludzie mogą realizować tę odpowiedzialność tylko w stosunku do swoich bliźnich
- stoi w sprzeczności zarówno z indywidualizmem, jak i kolektywizmem (a tym samym z politycznymi ideologiami socjalizmu i liberalizmu)
  - prawdziwa natura człowieka to bycie jednocześnie jednostką i częścią ludzkiej wspólnoty
  - zwolennicy indywidualizmu lub kolektywizmu zwykle absolutyzują swoje poglądy, popadając w skrajności jak libertarianizm albo komunizm

10

ŻYCIE SPOŁECZNE

- ogół zjawisk wynikających ze wzajemnego oddziaływania jednostek i zbiorowości zachodzącego na wyodrębnionym obszarze

11

czynniki determinujące życie społeczne

- biologiczne
- geograficzne
- demograficzne
- ekonomiczne
- kulturowe

Czynniki ekonomiczne:

- sposoby użytkowania zasobów niezbędnych do wykonania pracy produkcyjnej
- środki zaspokajania potrzeb
- umiejętności, sprawności ludzi uczestniczących w procesach produkcyjnych
- praca i jej podział

Czynniki demograficzne:

- liczba urodzeń
- liczba zgonów, śmiertelność
- zagęszczenie ludności
- liczba i wiek zawieranych małżeństw
- liczba mężczyzn na 100 kobiet

Czynniki kulturowe:

- operowanie symbolami
- normy społeczne
- wartości społeczne

Czynniki biologiczne (genetyka, środowisko w łonie matki):

- wygląd
- podatność na schorzenia
- proste choroby genetyczne
- tendencje do pewnych zachowań

Czynniki geograficzne:

- ukształtowanie terenu
- flora i fauna
- dostęp do mórz i rzek
- zasoby naturalne
- klimat

Interakcja społeczna

- wzajemne oddziaływanie na siebie jednostek społecznych, najczęściej przy użyciu języka i innych kodów kulturowych

13

nauki badające życie społeczne

psychologia

- nauka badająca mechanizmy i prawa rządzące psychiką oraz zachowaniami człowieka (jednostki)
- wpływ zjawisk psychicznych na interakcje międzyludzkie

socjologia

- nauka o społeczeństwie, o strukturze i prawach rozwoju społeczeństwa, o formach i przejawach życia oraz współżycia grup społecznych

14

motywacja

- stan gotowości do podjęcia określonego działania, wzbudzony potrzebą zespół procesów psychicznych i fizjologicznych, określający podłoże zachowań i ich zmian

15

potrzeba

- odczuwanie przez człowieka braku czegoś, co jest konieczne do życia (przeżycia, rozwoju bądź utrzymania określonej roli albo określonego statusu społecznego)
  - wchodzenie w interakcje jest wynikiem odczuwania potrzeb

brak czegoś co nie jest konieczne w życiu to **zachcianka**
(nie wolno jej mylić z potrzebą)

16

hierarchia potrzeb Abrahama Maslowa

17

realizacja potrzeb

- Niezaspokojenie potrzeb niższego rzędu niekiedy uniemożliwia zaspokojenie potrzeb wyższego rzędu.
- Niezaspokojenie potrzeb niższego rzędu będzie naruszać ustaloną równowagę organizmu człowieka, zaś ich zaspokojenie będzie tę równowagę przywracać i stan napięcia zniknie (**prawo homeostazy**).
- Zaspokojenie wyższych potrzeb nie powoduje ich zaniku, lecz wręcz przeciwnie, człowiek odczuwa je jako przyjemne i będzie dążył do ich wzmocnienia (**prawo wzmocnienia**).

18

realizacja potrzeb

- Formy i natężenie działań związanych z zaspokojeniem potrzeb oraz sama hierarchia potrzeb są osobnicze — zależą m.in. od:
  - osobowości człowieka,
  - jego wieku,
  - jego możliwości,
  - wyznawanego systemu wartości.

19

system wartości (aksjologiczny)

- **wartość** — coś, co cieszy się uznaniem i szacunkiem oraz odgrywa ważną rolę w życiu jednostki
- wyznawane wartości oraz ich jednostkowa hierarchia wyznaczają cele, do których jednostka dąży

20

przekonania co do systemu wartości

absolutyzm aksjologiczny

- wartości są stałe i niezmiennie

relatywizm aksjologiczny

- wartości mają charakter względny i są efektem subiektywnych ocen

21

STATUS

- pozycja, jaką jednostka zajmuje w grupie społecznej
  - status pełni określoną funkcję
  - rolę społeczną

22

pozycja jednostki

- **Pozycja o charakterze przypisanym**

- gdy jednostka nie ma wyboru co do jej zajmowania lub niezajmowania
- np. przedszkolak

- **Pozycja o charakterze osiągniętym**

- taka, którą jednostka zyskuje poprzez swoje działania
- np. dyrektor, więzień

23

znaczenie osób o wysokim statusie

- cieszą się ogólnym prestiżem
- inicjują aktywność grupy
- spełniają funkcje rozjemcze

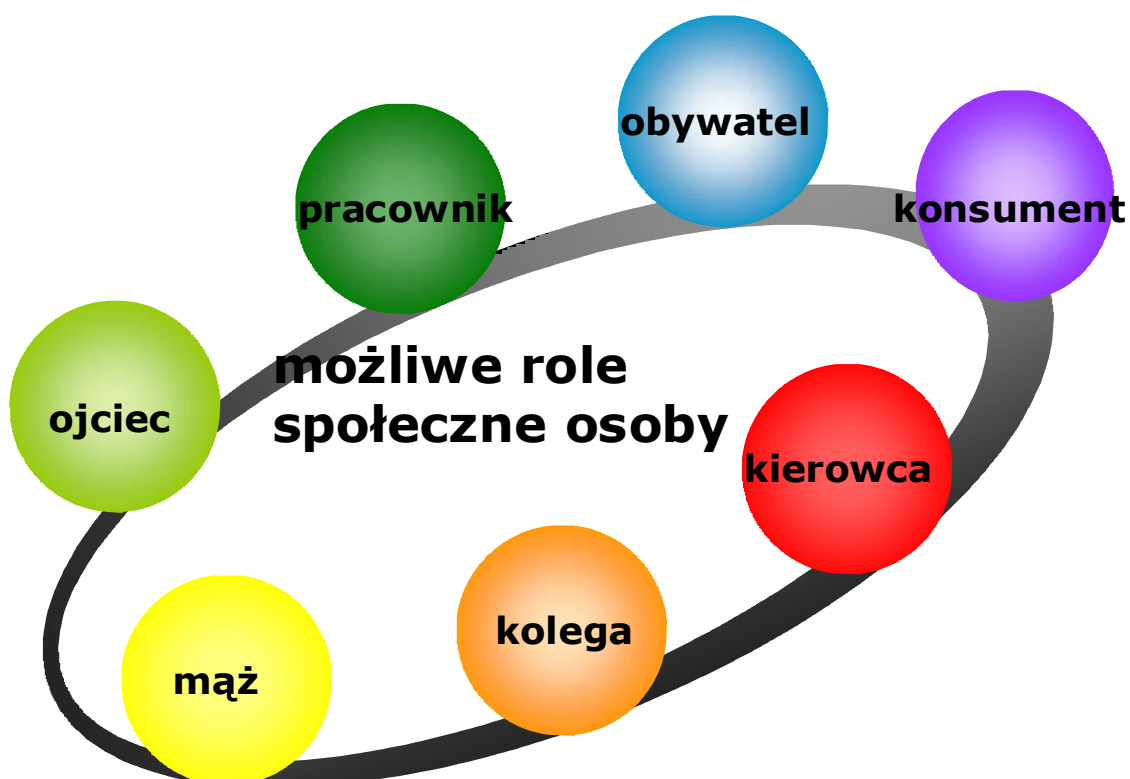
24

ROLA SPOŁECZNA

- zbiór społecznych oczekiwań wobec jednostki i przysługujących jej uprawnień związanych z pozycją zajmowaną przez nią w grupie lub w społeczeństwie
  - status to pozycja, a rola to oczekiwane zachowanie związane z tą pozycją

25

role społeczne

26

role społeczne – reguły

- Każdy aktor społeczny we współczesnym społeczeństwie odgrywa kilka ról społecznych.
- W niektórych sytuacjach role te mogą wchodzić ze sobą w konflikty.
- Konflikty mogą być minimalizowane poprzez odpowiedni dobór ról.

27

znaczenie ról społecznych

- Role różnicują funkcje wewnątrz grupy – są behawioralnymi (zachowaniowymi) zobowiązaniami przydzielanymi poszczególnym osobom po to, aby usprawnić funkcjonowanie grupy:
  - 1) odzwierciedlają podział pracy
  - 2) wyrażają jednoznacznie oczekiwania społeczne, dostarczają informacji o relacjach w grupie
  - 3) pozwalają członkom grupy na samodefiniowanie się i umieszczają ich w strukturze – nadają status (rola klauna, milczka, aktywisty, szarej eminencji, eksperta, kozła ofiarnego, outsidera, buntownika)
- socjalizacja to m.in. uczenie się ról społecznych

28

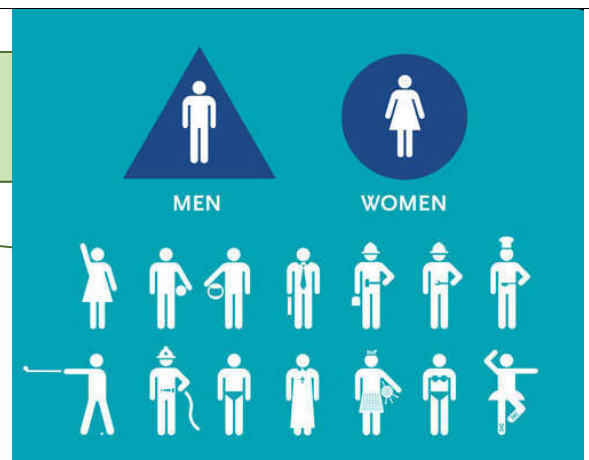
wzory ról

- zawsze istnieją społeczne wzory wypełniania danych ról
  - np. wzór dobrego rycerza ale też wzór idącego po trupach biznesmena

29

rola a stereotyp

- trudno odgrywać role społeczne, związane ze stereotypami społecznymi
  - STEREOTYP to funkcjonujący w świadomości społeczeństwa uproszczony, skrótowy i zabarwiony wartościująco obraz rzeczywistości, odnoszący się do grup społecznych, osób, sytuacji, instytucji, utrwalony wielokrotnym powtarzaniem

30

POSTAWA SPOŁECZNA

- względnie stały stan gotowości do wejścia w stosunek emocjonalny względem danego podmiotu społecznego czy zjawiska o charakterze społecznym

31

przykłady postaw

- punktualność
- słowność
- uczciwość
- prawdomówność
- kunktatorstwo
- altruizm albo egoizm
- odwaga cywilna
- antyklerykalizm albo dewocja

- wrażliwość społeczna
- solidarność
- prospołeczność
- egotyzm
- emigracja wewnętrzna
- konformizm społeczny
- nonkonformizm
- legalizm

32

bibliografia

- podręczniki wyd. Operon
- podręczniki wyd. Nowa Era
- pl.wikipedia.org